

معادل‌های دروغین در ترکی زنجانی و ترکی استانبولی

محمد ترابی^۱

منصور شعبانی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲

چکیده

معادل‌های دروغین کلماتی هستند که علی‌رغم دارا بودن تلفظ کمابیش یا کاملاً یکسان در زبان مقصد و مبدأ، از لحاظ کاربرد و معنی متفاوت بوده و چالش جدی در برقراری ارتباط مؤثر بین زبان‌ها ایجاد می‌نمایند. معادل‌های دروغین به دو گروه کامل و ناقص تقسیم‌بندی می‌شوند. اهداف ما در این پژوهش شناسایی انواع معادل‌های دروغین در دو گونه‌ی ترکی زنجانی و ترکی استانبولی و نیز تبیین تفاوت فراوانی آن‌ها از حیث مقوله‌های دستوری بود. مطالعه‌ی حاضر از نوع ترکیبی (کمی و کیفی) است. قسمت کیفی شامل شناسایی معادل‌های دروغین و انواع آن از حیث مقوله‌های دستوری، در این دو گویش بوده و قسمت کمی شامل محاسبه فراوانی و نیز معناداری تفاوت فراوانی آن‌ها، از حیث مقوله‌های دستوری است. بر اساس آمار توصیفی، معادل‌های دروغین در دو گویش از حیث تعداد مقوله‌های دستوری، به ترتیب عبارت بود از اسم، صد و هفت مورد (۵۳/۵٪)؛ فعل، شصت و دو مورد؛ (۳۱٪)، صفت، بیست و شش مورد (۱۳٪) و قید پنج مورد؛ (۲/۵٪). به کارگیری آمار استنباطی، نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین مقوله‌های دستوری از حیث معادل‌های دروغین در دو گویش ترکی استانبولی و ترکی زنجانی وجود دارد. بیش از

۱ کارشناس ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه گیلان، رشت، mohammadtorabi@msc.Guilan.ac.ir

ایران؛

۲ دکتری تخصصی زبان‌شناسی، دانشیار گروه زبان‌شناسی، هیئت‌علمی دانشگاه mshabani@Guilan.ac.ir

گیلان، رشت، ایران؛

نیمی معادل‌های دروغین (۵/۵۳٪) مربوط به مقوله‌ی اسم است؛ و در مراحل بعدی به ترتیب فعل، صفت و قید قرار دارند. این بدان علت است که در زبان ترکی، به‌طور کلی تعداد مقوله‌ی اسم بیشترین فراوانی را به خود اختصاص می‌دهد؛ یعنی این مسئله، بازتابِ توزیع این مقوله‌ها، در زبان ترکی است.

کلیدواژه‌ها: ترکی استانبولی، ترکی زنجانی، معادل‌های دروغین، معادل دروغین کامل، معادل دروغین ناقص

۱- مقدمه

معادل‌های دروغین^۱ کلماتی هستند که در زبان مقصد و مبدأ تلفظ کمابیش یا کاملاً یکسانی دارند اما از لحاظ کاربرد و معنی متفاوت‌اند (Crystal, 2008 p.18). مثل واژه gift در زبان انگلیسی به معنی هدیه، در آلمانی به معنی زهر است. معادل‌های دروغین به دو گروه کامل و ناقص تقسیم‌بندی می‌شوند:

معادل‌های دروغین کامل^۲: عبارت است از دو واژه که از حیث نوشتاری یا آوایی، در دو، یا چند زبان معین، کمابیش یا کاملاً یکسان، اما از لحاظ معنایی متفاوت بوده و هیچ‌گونه هم‌پوشانی معنایی، بین آنها وجود ندارد (Chamizo Domínguez, 2008 p.6). به‌عنوان مثال، واژه‌ی Subay در استانبولی به معنی افسر، در ترکی زنجانی به معنی مرد بی‌زن و مجرد، است.

معادل‌های دروغین ناقص^۳: در برخی از مفاهیم مشترک هستند و به‌تبع بافتی که در آن به کار می‌روند در برخی مفاهیم دیگر، متفاوت می‌باشند. واژه kardeş در ترکی استانبولی هم به معنی برادر و هم خواهر بوده، اما در ترکی زنجانی فقط معنی برادر دارد.

معادل‌های دروغین، پدیده رایج و شایع در زبان هستند. گرچه این پدیده، در زبان‌های مختلف از دیرباز، ساری بوده و سابقه دیرین کهن دارد، اما مطالعات دامن‌گستر که به سیاق

¹ false friends

² total false friends

³ partial false friends

علمی در پیرامون آن صورت گرفته، از قدمت زیادی برخوردار نیست و سابقه‌ی آن به آغاز قرن بیستم برمی‌گردد (Chamizo Domínguez, 2008 p.1). کوسلر و دروکینی (Koessler & Derocquigny, 1928) دو پژوهشگر فرانسوی، اولین کسانی هستند که در دنیا، در رابطه با موضوع معادل‌های دروغین پژوهش علمی و بنیادی انجام دادند که مورد استنادِ نوشتارهای بعدی در سراسر جهان قرار گرفت. عبارتِ تحت الفظی دوستان دروغین ابداع آنان بود. کوسلر و دروکینی به مطالعه واژگانی پرداختند که در دو زبان انگلیسی و فرانسه، ظاهری یکسان داشتند اما از لحاظ معنی و کاربرد تفاوت فاحش و چشم‌گیری داشتند.

پدیده‌ی معادل‌های دروغین، مشکلات و چالش‌های فراوانی در ایجاد ارتباط مؤثر بین دو گویش ایجاد می‌کنند. این چالش‌ها همواره در کانون توجه مطالعات و پژوهش‌های محققین بوده است. عدم درک درست شنونده از سخنان گوینده، کژفهمی و تفسیر نادرست از نیت یکدیگر، امری رایج و متداول در زبان است. گویشوران زبان‌های مختلف بارها با این چالش، در زندگی روزمره، روبرو بوده‌اند. به علت ماهیت معادل‌های دروغین، این سوءتعبیرها، شکل دشوارتری به خود می‌گیرند و ارتباط مؤثر، چالش‌برانگیزتر می‌گردد. فرانتزن (Frantzen, 1998) به جنبه‌هایی از معادل‌های دروغین اشاره می‌نماید که باعث ایجاد پیچیدگی و سرگشتگی عمده و کلیدی در ارتباط می‌گردند. از نظرگاه فرانتزن، معادل‌های دروغین دارای ماهیت درونی و بیرونی هستند که در پیچیدگی آن‌ها نقش بسزایی ایفا می‌کنند. به‌طور ویژه، پیش‌بینی‌ناپذیر بودن پدیده، برخی شیوه‌های نادرست آموزشی و ابهام‌آمیز بودن بافتار پیرامون آن‌ها، به پیچیدگی معادل‌های دروغین دامن می‌زنند (Roca-Varela, 2012 p.5). تجلی چالش‌های برآمده و برخاسته از پدیده‌ی معادل‌های دروغین، در حوزه ترجمه، بسیار بارز و هویدا است. چنین به نظر می‌رسد که بدون کشف و ادراک لطایف و دقائق این پدیده، در این حوزه مهم، با چالش جدی مواجه خواهیم شد. مترجمان و مترجمان شفاهی¹، دو گروه از متصدیان زبان هستند که از پدیده معادل‌های دروغین، تأثیر بیشتری می‌پذیرند. مترجمان شفاهی به علت ماهیت کار و فرصت بسیار اندک تصمیم‌گیری، نسبت به ترجمه‌ی نوشتاری، مشکل بیشتری

¹ interpreters

دارند. آنها مجبورند اولین واژه‌ای را که به ذهنشان خطور می‌کند استفاده کنند و همین امر موجب می‌گردد به دفعات مکرر با پدیده معادل‌های دروغین و چالش حاصل از آن روبرو شوند (Chatzopoulou 2017 p. 46). معادل‌های دروغین در حوزه آموزش زبان دوم نیز چالش‌های مهمی ایجاد می‌نماید، چراکه آنها بخشی جدایی‌ناپذیر از نظام واژگانی زبان هستند؛ بنابراین بدون درک و کاربرد درست آنها، دست یازیدن به مهارت و توانایی زبانی، کامل و کارآمد نخواهد بود. به کار بردن نادرست این واژگان طبیعتاً منجر به عدم ارتباط درست و مؤثر می‌شود. دوران اسکریبانو (Durán Escribano, 2004) نشان داد در تدریس واژگان، هرگاه دو واژه، در زبان مادری و زبان دوم، شکل نوشتاری یکسان، اما معنی متفاوت داشته باشند یک محرک بصری گمراه‌کننده به مغز زبان‌آموز می‌رسد که نتیجه‌ی آن تفسیر و درک نادرست است.

وجود این معادل‌ها در گویش‌های ترکی بسیار چشم‌گیر و مشکل‌آفرین است. به طوری که علی‌رغم داشتن یک ریشه‌ی مشترک، تفاهم را بین دو گویشور متفاوت زبان ترکی سخت می‌نماید (Resulov, 1995 p.4). معادل‌های دروغین گاهی موقعیت‌هایی بسیار مضحک، بین گویشوران زنجانی و ترکی استانبولی پدید می‌آورند. افرادی که به ترکیه سفر کرده‌اند، گاهی داستان‌هایی شنیدنی از چالش‌برانگیز بودن این کلمات را بازگو می‌کنند. معادل‌های دروغین عناصر جدانشدنی از نظام واژگانی یک زبان هستند؛ بنابراین، بدون درک صحیح از معانی آنها، دستیابی به مهارت در یک زبان دشوار می‌نماید. به علاوه، اگر فراگیران زبان دوم معنای دقیق چنین کلماتی را ندانند، ممکن است آنها را به اشتباه به کار بگیرند که این امر طبیعتاً به یک مانع در راه ارتباط موفق تبدیل می‌شود. اهمیت دیگر معادل‌های دروغین در این است که می‌توانند به عنوان معیار تعیین تاریخ شکل‌گیری لهجه‌ها و گویش‌ها استفاده شوند. شناخت و دسته‌بندی معادل‌های دروغین در دو گویش ترکی زنجانی و استانبولی، می‌تواند کمک شایانی به مترجمان و زبان‌آموزان و معلمان نماید. شایان‌ذکر است که گویش ترکی استانبولی، مانند ترکی زنجانی بر پایه گویش‌های استوار است (Rezaei, 2018).

آن چنان که از اشارت‌های مختصر منابع تاریخی برمی آید، شهر زنجان همسنگ با شهرهای شناخته شده قدیمی ایران است، به طوری که برخی از منابع تاریخی، زنجان را پایتخت داریوش سوم (هخامنشی) دانسته‌اند. جمعیت این شهر بر اساس آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۴۳۰۸۷۱ نفر است که به عنوان اولین و بزرگ ترین نقطه شهری استان یکی از شهرهای میانی کشور در رده بندی جمعیتی ۵۰۰-۲۵۰ هزار نفری و مرکز سیاسی واداری استان زنجان محسوب می شود (Moharami, 2018). ترکی آذربایجانی جنوبی رایج، از خانواده‌ی زبان‌های ترکی است که از نظر منشأ، جزء شاخه‌ی اوغوزاست. از نظر تاریخی، با زبان‌های منشعب از شاخه‌ی ترکی زبان‌های ترکی آلتاییک پیوستگی دارد. آذربایجانی جنوبی شامل لهجه‌های تمامی مناطق ترک زبان ایران است و گویش زنجان‌ی جزء شاخه‌ی جنوب شرقی ترکی آذربایجان جنوبی به شمار می آید (p. 313 Heyat, 2002).

ترکی استانبولی، دنباله‌ی ترکی عثمانی است و به دوره جدید آن گفته می شود که بر اساس لهجه‌ی استانبولی پدید آمده است. زبان استانبولی هم اکنون، زبان رسمی ترکیه و زبان ادبی ترکان بالکان، قبرس، سوریه و قسمت جنوبی کریمه است. از نظر گویش و لهجه‌های محاوره‌ای تفاوت‌های اندکی بین قسمت‌های مختلف به چشم می خورد. ما در این پژوهش گویش ترکی استانبولی را مورد مطالعه قرار داده‌ایم. گویش ترکی استانبولی، مانند ترکی زنجان‌ی بر پایه گویش اُغوز استوار است (Heyat, 2002).

در رابطه با معادل‌های دروغین، در گویش‌های مختلف ترکی در دهه‌ی اخیر پژوهش‌های متعددی صورت گرفته است. برای مثال ارسوی (Ersoy, 2004)، بوکه (Buke, 2014) گیرشجک اوغلو (Kirişcioğlu, 2006)، اکا (Aka, 2017) و توکت (Tokat, 2017) به ترتیب به بررسی معادل‌های دروغین مابین گویش استانبولی و گویش‌های چواش، گا گوزی، ترکمن، کوموک و گویش رایج در کشور آذربایجان پرداخته‌اند؛ اما در رابطه با گویش زنجان‌ی، هیچ پژوهشی صورت نگرفته است. در این راستا پژوهش حاضر بر آن است به سؤال‌های زیر پاسخ دهد:

۱. انواع معادل‌های دروغین در گویش‌های ترکی استانبولی و زنجان‌ی کدام‌اند؟

۲. آیا تفاوت معنی داری بین مقوله‌های دستوری از حیث معادل‌های دروغین در دو گویش ترکی استانبولی و زنجانی وجود دارد؟

۳. تبیین شباهت‌ها و تفاوت‌های مقوله‌های دستوری از حیث تعداد معادل‌های دروغین چگونه است؟

فرضیه ما در این پژوهش آن است که تفاوت معنی‌داری بین فراوانی انواع مقوله‌های نحوی (اسم، فعل، صفت و قید) از حیث معادل‌های دروغین، وجود ندارد.

در قسمت دوم به پیشینه‌ی تحقیق، در زبان‌های گوناگون در رابطه با معادل‌های دروغین می‌پردازیم. سپس در قسمت سوم روش تحقیق عنوان می‌شود. در قسمت چهارم معادل‌های دروغین، از حیث معنی‌دار بودن تفاوت‌های مقوله‌های دستوری و فراوانی آن‌ها، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار می‌گیرند. در قسمت پنجم به نتایج پژوهش خواهیم پرداخت.

۲- پیشینه‌ی تحقیق

ارسوی (Ersoy, 2004) پژوهشی بر روی ترکی گویش چواش انجام داده است. گویش‌های چواش و یاقوت از لحاظ منشأ نسبت به گویش‌های دیگر ترکی، بسیار دورتر هستند. پژوهشگر در تحقیق خود، فعل‌ها و اسم‌هایی را که معادل‌های دروغین به شمار می‌روند، مورد بررسی قرار داده و نتیجه‌گیری کرده است که عدم آشنایی با این پدیده، مانع چشم‌گیری در پروسه‌ی تدریس زبان و آشنایی فرهنگ‌ها با یکدیگر، ایجاد می‌نماید. گیرشجک اوغلو (Kirişçioglu, 2006) در تحقیقی با عنوان «برخی از مشکلات ترجمه بین گویش استانبولی و ترکمن»، پس از درخواست از چند نفر از دانشجویان، برای ترجمه‌ی متونی به ترکی استانبولی، چالش‌های ایجادشده را بررسی می‌نماید. وی از بین شاخص‌هایی که بررسی می‌کند، بیشترین چالش را در قسمت معادل‌های دروغین مشاهده می‌کند.

چامیزو دومینگوئز (Chamizo Domínguez, 2008) در کتاب جامعی تحت عنوان معنی‌شناسی و کاربردشناسی معادل‌های دروغین^۱، خلاصه‌ای از تحقیقات صورت گرفته

¹ Semantics and Pragmatics of False Friends

در مورد پدیده معادل‌های دروغین در طیف وسیعی از زبان‌های سراسر جهان، ارائه می‌دهد. در این کتاب به مطالعات صورت گرفته در زبان‌های مختلف اشاره می‌شود. البته تمرکز عمده‌ی آن بر روی نمونه‌هایی است که عمدتاً از انگلیسی، اسپانیایی و فرانسوی برگرفته شده است، درعین حال آلمانی و کاتالان را نیز در اثر او می‌توان یافت. علاوه بر این، مثال‌هایی از زبان‌های دیگر مانند لهستانی، هلندی، لاتین، یونانی (کلاسیک و مدرن)، ایتالیایی، نروژی و عربی را در برمی‌گیرد. وی پس از بررسی این زبان‌ها، به این نتیجه می‌رسد که معادل‌های دروغین به وجود آورنده سوء فهم، در زبان‌های مختلف است. وی برای اولین بار جهت مطالعه و شناخت بهتر معادل‌های دروغین آنها را به دو گروه معادل‌های دروغین معنایی کامل و معادل‌های دروغین معنایی ناقص، تقسیم می‌نماید؛ که در مورد این دو تقسیم‌بندی در مقدمه صحبت کردیم.

روکا وارلا (Roca-Varela, 2012) در رساله دکتری خود معادل‌های دروغین را بر اساس داده‌های زبان‌های انگلیسی و اسپانیایی مورد مطالعه قرار می‌دهد. وی به مشکلات و چالش‌هایی می‌پردازد که زبان آموزان اسپانیایی، در مواجهه با معادل‌های دروغین دارند. هم‌چنین نحوه‌ی پذیرش و برخورد زبان‌آموزان با این چالش‌ها و استراتژی آنها را مورد بررسی قرار می‌دهد. نتیجه‌ی مطالعه نشان می‌دهد که زبان آموزان اسپانیایی با برخی از معادل‌های دروغین انگلیسی، مشکل جدی دارند. این مشکل، مانع و چالش مهمی در عملکرد آنها در درک زبان انگلیسی است. این مطالعه نشان داد بعضی از کلمات در مقایسه با سایر واژه‌ها، چالش‌برانگیزتر هستند. در کل موارد درک درست، از این معادل‌ها، نسبت به موارد اشتباه و سو تعبیر، بیشتر و چشم‌گیرتر بود.

بوکه (Buke, 2014) برای مقایسه معادل‌های دروغین مابین زبان ترکی استانبولی و زبان گاکوزی، دو مقوله‌ی فعل و اسم را مورد پژوهش و مقایسه قرار می‌دهد و از هر گروه جداگانه مثال‌های جالبی را ارائه می‌دهد وی به این نتیجه می‌رسد گرچه دو گویش، بخشی از ترکی جنوب غربی هستند، اما معانی معادل‌های دروغین، به دلایل مختلفی در روند تاریخی تغییر کرده است وی دلیل را جغرافیایی، فرهنگی و سیاسی تلقی می‌نماید.

اکا (Aka, 2017) به مقایسه دو گویش ترکی ترکیه و کوموک می‌پردازد. وی اشاره می‌کند که پس از استقلال جمهوری‌های ترک، مطالعات در مورد گویش‌های ترکی

افزایش یافته است. به نظر وی ترجمه‌ی متن در میان این مطالعات جایگاه مهمی دارد. با این حال، در ترجمه متن بین گویش‌های ترکی نیز برخی از مشکلات به واسطه‌ی پدیده‌ی معادل‌های دروغین، به وجود آمده است؛ و در پایان عنوان می‌کند: از مجموع دو بیست و نودوشش معادل دروغین، صد و نودوهفت مورد معادل دروغین کامل، هفتادوهفت مورد ناقص و بیست و دو مورد تصادفی، است؛ و بر این عقیده است که این کلمات در زبان کوموک متداول و چالش‌برانگیز بوده و مانعی در ارتباط مؤثر بین دو گویش می‌باشند.

توکات (Tokat, 2017) دو زبان ترکی استانبولی و ترکی کشور آذربایجان را از لحاظ معادل‌های دروغین مورد پژوهش قرار می‌دهد. وی نگاهی تاریخی به شکل‌گیری دو زبان که از یک ریشه مشترک هستند، دارد. پژوهشگر، مثال‌هایی از معادل دروغین در دو زبان را ارائه می‌دهد. وجه تمایز نوشتار این محقق، نسبت به دیگران این است که معادل‌ها را در جمله‌های کاربردی ارائه می‌دهد و در پایان اظهار می‌دارد که این واژگان در دو زبان، به علت مسائل جغرافیایی و سیاسی معنی متفاوتی به خود گرفته‌اند که دانستن آن‌ها در ترجمه و فهم متون بسیار حیاتی است و همچنین نقش این واژگان را در تعیین تاریخچه گویش‌ها مؤثر ارزیابی می‌نماید.

چاتزوپولو (Chatzopoulou, 2017) در رساله دکتری خود به مطالعه دو گویش زبان یونانی مدرن^۱ در کشور یونان و گویش یونانی در کشور قبرس^۲، می‌پردازد. هدف وی تشخیص و بررسی معادل‌های دروغین در این دو گونه زبانی است. وی تاریخ و ماهیت معادل‌های دروغین را با تمرکز بر روی این دو گویش مختلف زبان یونانی، بررسی می‌نماید. در واقع، کار وی، تلفیقی از نظریه و عمل تلقی می‌گردد. در قسمت نظری معیارهای تشخیص معادل‌های دروغین در زبان‌هایی اروپایی را مورد بررسی قرار می‌دهد. در قسمت عملی، وی صد و نود و چهار واژه را به عنوان معادل دروغین تشخیص می‌دهد. از این تعداد، صد مورد به مقوله‌ی اسم، چهل و هشت مورد فعل، چهار مورد قید، سه مورد وجه وصفی و دو مورد حرف عطف است. وی دلیل زیاد بودن تعداد اسم نسبت به مقوله‌های دیگر را معنی‌دار نمی‌داند. بلکه علت آن را در زیاد بودن مقوله‌ی اسم در حالت کلی، می‌داند. وی

¹ Standard Modern Greek

² Cypriot Standard Greek

بیان می‌کند افعال، علی‌رغم تعداد کم، از نظر معنایی از تنوع چشمگیرتری نسبت به اسم‌ها برخوردارند.

۳- روش تحقیق

مطالعه‌ی حاضر از نوع ترکیبی (کمی و کیفی) است. قسمت کیفی شامل شناسایی معادل‌های دروغین و انواع آن از حیث مقوله‌های دستوری، در دو گویش ترکی زنجانی و ترکی استانبولی بوده و قسمت کمی شامل محاسبه فراوانی و نیز معناداری تفاوت فراوانی آنها از حیث مقوله‌های دستوری است. متغیر مستقل در این تحقیق معادل‌های دروغین در دو گویش زنجانی و استانبولی است. به علت عدم رابطه‌ی علی و معلولی در این تحقیق، متغیر وابسته، قابل بررسی نیست.

برای گردآوری داده‌ها از شم زبانی نگارنده‌ی اول به‌عنوان گویشور بومی زبان ترکی زنجانی و منابع مکتوب استفاده شده است. تمامی معادل‌های دروغین که در منابع نوشتاری وجود داشتند استخراج گردید. پس از شناسایی تمامی معادل‌های دروغین در منابع، آنها را در چهار مقوله‌ی دستوری (اسم، فعل، صفت و قید) در جداول جداگانه، به ترتیب حروف الفبا دسته‌بندی کردیم. بعد جهت تجزیه و تحلیل آماری، توزیع فراوانی هر یک از مقوله‌های دستوری را به صورت جدول و نمودار نشان دادیم. در این تحقیق، تمامی معادل‌های دروغین موجود در دو گویش ترکی زنجانی و ترکی استانبولی، جامعه آماری را تشکیل می‌دهند. نمونه‌ی پژوهش به روش نمونه‌گیری هدفمند با مراجعه به منابع زیر، گردآوری شده است:

۱. فهرست‌های معادل‌های دروغین ارائه شده در تحقیقات پیشین (در مورد سایر گویش‌های زبان ترکی)

۲. ضرب‌المثل‌های ترکی در گویش زنجانی

۳. لغتنامه جامع اتیمولوژیک ترکی-فارسی دیل دنیز

۴. فرهنگ استانبولی-انگلیسی تورنگ^۱

۵. فرهنگ ریشه‌شناسی کلمات ترکی در ترکی ترکیه^۲

۶. فرهنگ لغت نیشانیان: ریشه‌شناسی ترکی معاصر

۷. فرهنگ لغت انگلیسی- ترکی وبستر^۳

پس از تعیین توزیع فراوانی هر یک از مقوله‌های دستوری به صورت جدول و نمودار، از آمار استنباطی، به بررسی معنی‌دار بودن تفاوت آنها از حیث مقوله دستوری در دو گویش ترکی زنجانی و استانبولی پرداخته شده است. آزمون واریانس یک طرفه بیانگر تفاوت معنی‌دار بین این مقوله‌های دستوری بود. در قسمت پایانی، به تبیین معنی‌داری این تفاوت‌ها پرداخته و بررسی شده است که معادل‌های دروغین در این دو گویش، از کدام الگوی کلی (کامل و یا ناقص) پیروی می‌کنند.

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها

۴-۱- انواع معادل‌های دروغین از منظر مقوله‌های دستوری

معادل‌های دروغین در اکثر مقوله‌های دستوری، قابل مشاهده هستند. ما در این پژوهش، به چهار مقوله‌ی اسم، فعل، صفت و قید پرداختیم. در این بخش، این مقوله‌های دستوری، در چهار جدول جداگانه، بر اساس میزان فراوانی، ارائه می‌گردد. این کلمات بر اساس حروف الفبای لاتین، شامل معادل‌های دروغین کامل و ناقص، تنظیم شده‌اند. قسمت عمده‌ی معادل‌ها از نوع کامل هستند. معادل‌های دروغین ناقص با علامت (●) در سمت راست، مشخص شده‌اند.

۴-۱-۱- مقوله‌ی اسم

¹ <https://tureng.com/en/turkish-english>

² Türkiye türkçesindeki türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü

³ Webster's Turkish – English Thesaurus Dictionary

جدول ۴-۱: مقوله‌ی اسم

واژه در ترکی استانبولی	بازنمایی آوایی در ترکی زنجانی	معنی ترکی استانبولی	معنی ترکی زنجانی
Adjure	/ɑjur/	نوعی میوه شبیه خیار	آجر
Adak	/adax/	قسم، پیشنهاد	نامزدی
Ağıl	/æɪl/	طوبله	تفکر، درک
Ahr	/ɑxır/	اصطبل مخصوص گاو	پایان
Aks	/æks/	میله، محور	عکس
Allahlık	/ɑlahlɪx/	آدم بی‌خاصیت و بی‌ضرر	کار خدایی
Aş	/ɑʃ/	خوراک	آش
Atmaca	/ɑtmɑdʒu/	یک پرنده شکاری کوچک	حرف بیهوده
Aza	/æzɑ/	عضو؛ بخش بدن، اندام	عزاداری
Azar	/ɑzɑr/	سرزنش	مریضی، بیماری طیور
çaylak	/tʃɑɪlɑx/	تازه‌کار	بستر رودخانه
Banka	/bɑnkɑ/	بانکدار	طرف پلاستیکی مخصوص مایعات
Bardak	/bɑrdɑx/	لیوان	کوزه‌ی سفالی
Başsızlık	/bɑʃsɪzlɪx/	بی‌سری	کم‌عقلی
Bay	/bej/	شخص	داماد
Bedel	/bædæɪ/	قیمت	ساختگی، جعل
Bilek	/bɪlæc/	قوزک پا	مچ دست
Bildir	/bɪldɪr/	گزارش	پارسال
Cici	/dʒɪdʒɪu/	خوش و آب‌رنگ (بیشتر، در مورد دختر به کار می‌رود)	اسباب‌بازی
Çırak	/tʃɪrɑx/	شاگرد، نوآموز	چراغ
Cüce	/dʒyɟɟɪu/	آدم کوتوله	جوجه
Çap	/tʃɑp/	سطح، وسعت	چاپ
Çat	/tʃɑt/	صدای ناگهانی	شکاف
Çavuş	/tʃɑvʃ/	گروهبان	چاووش

Çapğın	/tʃɑpɣɪn/	هوس بازی	کشتار و غارت
çörek	/tʃœræc/	کیک	نان لواش
Dal	/dɑl/	شاخه	پشت
Dede	/dædæ/	پدر بزرگ	پدر
Dize	/dɪzæ/	هر یک از سطرهای شعر، بیت	روستا، آبادی کوچک
Doğan	/dɔɣɑn/	نوعی عقاب	زن زانو
Dogma	/dɔɣmɑ/	عمل زایمان	نسبت خونی
Ekmek	/æcmæc/	نان	کاشت، زرع
Eski	/æscu/	پیش کسوت	پوشک بچه
Engel	/æŋɟæl/	مانع	انگل. موجود موزی
Erik	/æric/	آلو	قیصی
Ifade	/ɪfadæ/	اظهارنامه	نخوت
Istikbal	/ɪstɪxbɑl/	آینده	پیشواز
Fer	/fær/	روشنایی، درخشندگی	اجاق
gezme•	/ɟæzmæ/	گردش	گرمه، شبگرد
Gaga	/gɑgɑ/	منقار	انواع غذاهای شیرین به زبان کودکان
Gebe	/ɟæbæ/	زن باردار	نوعی فرش
Genç	/ɟændɟ/	جوانی	گنج
Germek	/ɟærmæc/	کشش	طالبی
Günü	/ɟyny/	روز	دشمن، هوو
Hemşire	/hæmʃɪræ/	پرستار	خواهر
Huzur	/hyzɪr/	آرامش	حضور
Heykel	/hejkæl/	مجسمه	اندام، هیکل
Ilaç	/ælɑdɟ/	دارو	راه، چاره
Ilik	/ɪlɪk/	دکمه روی لحاف و لباس	ماده‌ی مغزی درون استخوان
Istekli	/ɪstæclɪ/	تمایل	معشوق
Ihanet	/ɪhanæt/	خیانت	توهین
Kapan	/gɑpɑn/	دام، تله	حیوان مهاجم
Kabak	/gɑbɑx/	کدوسبز	قسمت جلو
Karacı	/cæraedɟɪ/	افسر نظامی، درجه‌دار	کرجی، نوعی قایق
Kardeş•	/gɑrdɑʃ/	برادر یا خواهر	برادر

Karı	/gæri/	زن (شوهر دار)	پیرزن
Kasa	/kAsA/	گاو صندوق	کاسه، ظرف
Katik	/gatiX/	ماده‌ی افزودنی	ماست
Kel	/cæl/	مرد طاس	گاو میش نر
Kelek	/cælək/	خریزه‌ی نارس	حیله
Kend	/cænd/	خود	ده
Kılık	/gələX/	لباس	طبیعت، رفتار
Kişi	/ciʃi/	واحد شمارش انسان	مرد، مذکر
Kepek	/cæpæc/	سبوس	کپک
Kere	/cæræ/	زمان، دفعه	کره
Kesafet	/cæsafæt/	تراکم، چگالی	کثافت
Koca	/godʒa/	شوهر	پیرمرد یا پیرزن
Kolye	/cylljæ/	گردنبند	کلیه
Köle	/cylæ/	اسیر	کو توله
Konak	/gonax/	خانه‌ی بزرگ، ویلا	مهمان
koltuk	/goltox/	صندلی	زیر بغل
Kot	/cot/	پارچه‌ی جین	کت
Külçe	/cyltʃæ/	شمش	کلوچه
Küçük	/cytʃyc/	بچه‌ی انسان	توله‌سگ
Kul	/cyl/	برج	خاکستر
pişik	/pɪʃic/	سوزش، بثورات	گره
PuL	/pul/	تمبر	پول
Misafir	/mysafir/	مهمان	مسافر
Mükafat	/mycafæt/	پاداش، جایزه	جزا. عقوبت
Nene	/nænæ/	مادر بزرگ	مادر
Ötüşmek	/utuʃmac/	چیک‌چیک پرندگان	مسابقه
Oy	/oj/	رای	هی (برای خطاب)
Pepe	/pæpæ/	لکنت زبان	نان و غذای بچه
Rüzgar	/ruzɯgar/	باد	فلک، روزگار
Saçma	/saʃma/	کار احمقانه	ساجمه
Sak	/sAk/	ساقه	کیف، چمدان
Sanatçı•	/sænætʃi/	هنرمند	صنعت‌گر
Sancag	/sandʒax/	پرچم، جنگ	سنجاق قفلی
Sandal	/sændæl/	کشتی	صندلی
Sefer•	/sæfær/	جنگ	گردش

Sırtık	/sərəx/	چوب نسبتاً بلند	دوخت بافاصله‌ی معین در لحاف
Söz•	/səz/	قول، قرار	حرف؛ صحبت
Subay	/subaj/	درجه از ستوان تا ژنرال کامل	مرد یا زن مجرد
Sulug	/sulux/	ظرف آب پرنده	جباب آب
Sümük	/Symyc/	آب دماغ و ترشحات مخاط	استخوان
Şekilli	/ʃæcullu/	دارای شکل	خوش قیافه
Şan	/ʃan/	شهرت؛ خودنمایی	موم عسل
topuz	/toppuz/	گره	میچ پا
Tay	/taij/	توله اسب تا سه سال	معادل
Teklif	/tæclif/	پیشنهاد	وظیفه
Yargı	/jargı/	درک، مقایسه، ارزیابی، قضاوت	احسان، نعمت
Yay•	/jaj/	کمان	تابستان
Yélpik	/jelpic/	آسم، بیماری	بادبزین
yemlik	/jemlic/	آخور، رشوه	شنگ، نوعی گیاه
Zat	/zat/	شخص	نهاد، چیز
Ziyarat•	/zuijaræt/	ملاقات به معنی عام	زیارت مکان‌ها و اشخاص دینی

۴-۱-۲- مقوله‌ی فعل

جدول ۴-۲ مقوله‌ی فعل

واژه	بازنمایی آوایی در ترکی زنجانی	معنی ترکی استانبولی	معنی ترکی استانبولی
Aktarmak	/axtarmax/	انتقال دادن	جستجو کردن
Alışmak	/alıřmax/	عادت کردن	آتش گرفتن، شروع به سوختن نمودن
Anmak	/ænmax/	اشاره کردن	پیاده شدن
Aranmak	/ærınmax/	جستجو کردن	کسر شأن دانستن
Aşırmak	/ařırmay/	دزدیدن	از جایی پریدن
Aşmag	/ařımay/	بالا رفتن از جایی	گشودن، یاز کردن
Basmak	/basımay/	چاپ کردن	هل دادن به پیش راندن
Bastırmak	/bastırmac/	سرکوب کردن	پنهان کردن

Boylamak	/bojlamɑχ/	پایان دادن	دید زدن
Çalmak•	/tʃɑlɑmɑχ/	دزدیدن	نواختن موسیقی
Çatmak	/tʃɑtmɑχ/	ضربه زدن، حمله کردن	رسیدن
Çevirmek•	/tʃøjrmɑχ/	ترجمه کردن	واژگون شدن
Çizmek	/tʃizmɑχ/	طراحی کردن، نقاشی کردن	خط انداختن، خراشیدن
Çullanmak	/tʃulanmɑχ/	فرود آمدن روی چیزی	در پارچه پیچیدن
dadanmak	/dadɑnmɑχ/	ملاقات کردن	عادت کردن
Dağıtmak	/dɑɣıtmɑχ/	پخش کردن	به هم زدن
Danışmak	/danıʃmɑχ/	راهنمایی کردن، مشورت کردن	صحبت کردن
Dindirmek	/dındırɨmɑχ/	آرام کردن، ساکت کردن	وادار به صحبت کردن
Dinmek	/dınmɑχ/	پایان دادن، متوقف کردن	برخورد کردن، عصبانی کردن
Dolaşmak	/doɭɑʃmɑχ/	قدم زدن	به هم پیچیدن، درهم فرورفتن
Düşünmek	/dyʃunmɑχ/	فکر کردن	فهمیدن
Düşmek•	/dyʃmɑχ/	فروریختن	پایه شدن
düzmek	/dyzmɑχ/	آماده کردن	منتظر بودن
Duymak	/dojmɑχ/	شنیدن	سیر شدن
Eğlendirmek	/ejlændırɨmɑχ/	سرگرم کردن	خم کردن، تابع کردن
Eğlenmek	/ejlənɑmɑχ/	مسخره کردن	خم شدن
Elleşmek	/æɭæʃmɑχ/	دست دادن/لمس کردن	دعوا کردن
Ezilmek•	/æzuʃmɑχ/	خرد شدن	ناز کردن، ادا در آوردن
Gücenmek	/gudʒænɑmɑχ/	رنجیدن	زور زدن، تلاش کردن
Gütmek	/gudmɑχ/	چوپانی کردن	جاسوسی کردن

Gözetlemek	/guzætəməχ/	جاسوسی کردن	چشم‌به‌راه بودن
itmek	/itməχ/	فشار دادن	گم‌شدن ناپدید شدن
Kırmak	/gurməχ/	شکستن، رنجاندن	پاره کردن نخ یا طناب
Kandırmak	/gandürməχ/	فریب دادن	مجاب کردن
Kanmak	/ganməχ/	فریب خوردن	قانع شدن
Karışmak•	/garuřməχ/	دخالت کردن	همراه شدن
Kayırmak	/gejrəməχ/	لطف کردن	ساختن
kıymak	/gujməχ/	کشتن	روا داشتن
Kaytarmak	/gujtærəməχ/	پرسه‌زن	بالا آوردن، پس دادن
Kışkırtmak	/guřgurtməχ/	تحریک کردن	صدای کسی را درآوردن
Kızmak•	/guzməχ/	عصبانی شدن	گرم شدن
Korumak	/gurwəməχ/	محافظت کردن	خشک شدن
Koşulmak	/guřulməχ/	دویدن	همراه شدن
Ötmek	/ætəməχ/	آواز خواندن	پرکندن
Paylamak	/pajlaməχ/	سرزنش کردن	تقسیم کردن، پخش کردن
Saçmak	/sařməχ/	پراکنده کردن	گزیدن
Sallamak•	/sallanməχ/	تکان دادن	آویزان کردن
Saldırmak	/saldürnəməχ/	حمله کردن، هجوم بردن	از کسی غنیمت گرفتن
Saplamak	/sapllaməχ/	چاقو زدن	نخ کردن
Sığınmak	/suğunməχ/	پناه گرفتن	خودداری یا تحمل کردن
Sormak	/syrməχ/	سؤال کردن	مکیدن
Tapmak	/tapməχ/	ستایش کردن	پیدا کردن

Tartmak	/tapmaχ/	وزن کردن	آرد کردن
tıklamak	/tɪxlqamaχ/	آهسته ضربه زدن	چپاندن، پر کردن
Toplamak	/dartmaχ/	جمع آوری کردن	شمارت کردن
Tutuşturmak	/tutuʃturmaχ/	مشعل روشن کردن	مقایسه کردن
Ulaşmak	/ulaʃmaχ/	دریافت کردن	زوزه کشیدن
Ummak	/ummaχ/	امیدوار بودن	دهن آب افتادن
üzmek	/yzaχ/	دل شکستن	پاره کردن
Yakmak	/jaxmaχ/	سوزاندن، از بین بردن	مالیدن
Yapmak	/jpaχ/	انجام دادن کار	نان پختن
Yaymak	/jaχmaχ/	رواج دادن	چریدن
Yoklamak	/joχlamaχ/	آزمایش کردن، جستجو کردن	ناپدید کردن
Yürümeκ	/jyrymaχ/	راه رفتن	حمله کردن

۴-۱-۳- مقوله‌ی صفت

جدول ۴-۳: مقوله‌ی صفت

واژه	بازنمایی آوایی در ترکی زنجانی	معنی ترکی استانبولی	معنی ترکی استانبولی
Adlı	/adlı/	اسم‌گذاری شده	مشهور، معروف
Aralı	/aralı/	متناوب	جدا
Argın	/argin/	خسته	حیران
Arsız	/ærsız/	پررو	بی‌شوهر
Aydın	/ajduun/	فرهیخته، تحصیل کرده	واضح، آشکار
Başlı	/baʃlı/	دارای سر	باهوش، عاقل

Bekâr	/bekar/	مجرد	بی‌کار
Biat	/bajat/	وفادار	کهنه، مانده
Bitkin	/bitkin/	خسته	تمام شده، پایان یافته
Boylu	/boylu/	مرتفع، قد بلند	حامله
Dinç	/dindɔ/	قوی	آرام
Hasta	/xæstæ/	مریض	خسته
Kolay	/golaj/	آسان	بی‌فایده
Kopuk•	/gopox/	ورشکسته	پاره، شکسته
Körpe	/korpæ/	نو	نوزاد تازه متولد شده
Mağçup	/mæhɔɟop/	شرمنده	نجیب، پوشیده
Mükemmel	/mykæmul/	عالی	تقویتی
özlü	/yɟlu/	خلاصه، فشرده	پرر
Pis	/pis/	چرک	بد
Sakin	/sakın/	آرام	مقیم
Sözlü	/syɟlu/	شفاهی	پراز حرف
Saygılı	/sajɟulı/	محترم	شمرده شده
Şekilli	/seculı/	دارای شکل	خوش‌قیافه
Sonsuz	/sonsoz/	بی‌پایان	نابارور
Yiğit	/ujut/	شجاع	جوان
yolsuz	/jolsoz/	فاسد	بدون راه

۴-۱-۴- مقوله‌ی قید

جدول ۴-۴: مقوله‌ی قید

واژه	بازنمایی آوایی در ترکی زنجانی	معنی ترکی استانبولی	معنی ترکی استانبولی
Bence	/mændʒæ/	به نظر من	به اندازه‌ی من
Hemen	/hmæn/	اکنون	همان، به زور
İşte	/iʃtæ/	اینجا	سرکار
Sadece	/sadæçæ/	فقط	به آسانی
zaten	/zatæn/	به هر حال، در واقع	طبیعتاً

۴-۲- تجزیه و تحلیل آماری

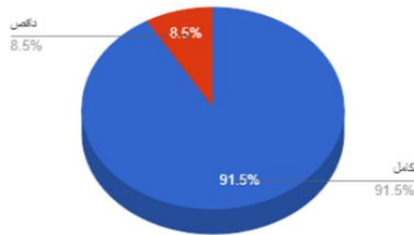
در این پژوهش، دویست واژه‌ی معادل دروغین شناسایی شد. از این تعداد، صد و هشتاد و سه مورد معادل دروغین کامل و هفده مورد معادل دروغین ناقص است. در جدول ۴-۵ این معادل‌ها، با اعداد و ارقام، تحت چهار مقوله‌ی اسم، فعل، صفت و قید دسته‌بندی شده‌اند.

۴-۲-۱- فراوانی معادل‌های دروغین از حیث کامل یا ناقص بودن

همان‌گونه که در مقدمه توضیح داده شد، معادل‌های دروغین در حالت کلی، به دودسته‌ی کامل و ناقص تقسیم می‌گردند. چنانچه در جدول ۴-۵ و شکل ۴-۱ مشاهده می‌شود، اکثر معادل‌های دروغین، از نوع کامل هستند. صد و هشتاد و سه واژه، از کل دویست واژه را معادل‌های دروغین کامل تشکیل می‌دهند. هفده مورد از کل واژه‌ها، مربوط به معادل‌های دروغین ناقص، است.

جدول ۴-۵: توزیع معادل‌های دروغین بر اساس انواع (کامل یا ناقص) و مقوله‌های دستوری

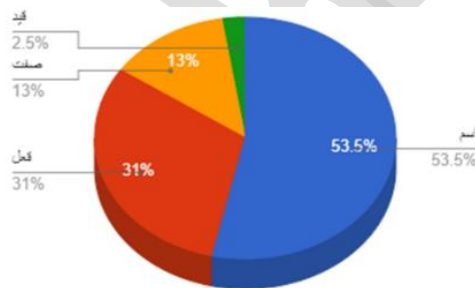
جمع	قید	صفت	فعل	اسم	
۱۸۳	۵	۲۵	۵۵	۹۸	معادل‌های دروغین کامل
۱۷	۰	۱	۷	۹	معادل‌های دروغین ناقص
۲۰۰	۵	۲۶	۶۲	۱۰۷	جمع

شکل ۴-۱: توزیع معادل‌های دروغین از حیث کامل و ناقص بودن

۴-۲-۲- فراوانی معادل‌های دروغین از حیث مقوله‌های دستوری

در قسمت‌های قبلی این بخش، تعداد معادل‌های دروغین، بر اساس مقوله‌های دستوری در قالب جدول‌های جداگانه ارائه گردید. در شکل ۴-۲ این فراوانی به شکل درصد نشان داده شده است:

شکل ۴-۲: توزیع معادل‌های دروغین از حیث مقوله‌های دستوری

چنانچه شکل فوق، نشان می‌دهد، از حیث تعداد مقوله‌های دستوری، به ترتیب: اسم، صد و هفت مورد: ۵۳/۵٪؛ فعل، شصت و دو مورد: ۳۱٪؛ صفت، بیست و شش مورد ۱۳٪ و قید پنج مورد: ۲/۵٪ می‌باشند. بر اساس آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه و با توجه به سطح معنی - داری آزمون مذکور که زیر ۰/۰۱ است به احتمال ۹۹ درصد تفاوت معنی‌داری بین مقوله‌های دستوری وجود دارد (جدول ۴-۶).

جدول ۴-۶: آزمون تحلیل واریانس یک طرفه

مقوله‌های دستوری	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	115.650	28	4.130	65.981	.000
Within Groups	10.705	171	.063		
Total	126.355	199			

۴-۳- تبیین فراوانی انواع مقوله‌های دستوری از حیث معادل‌های دروغین

در قسمت قبل مشاهده شد که بین مقوله‌های دستوری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در این قسمت به تبیین و تفسیر این تفاوت‌ها می‌پردازیم. بیش از نیمی معادل‌های دروغین (۵۳/۵٪) مربوط به مقوله‌ی اسم است؛ و در مراحل بعدی به ترتیب فعل، صفت و قید قرار دارند. این بدان علت است که در زبان ترکی، به‌طور کلی تعداد مقوله‌ی اسم بیشترین فراوانی را به خود اختصاص می‌دهد؛ علت این مسئله، بازتاب توزیع این مقوله‌ها، در زبان ترکی است؛ در حالت کلی و بدون در نظر گرفتن معادل‌های دروغین، فراوانی مقوله‌های دستوری در زبان ترکی به ترتیب اسم، فعل، صفت و قید می‌باشند. در تحقیقی که در سال ۲۰۰۶، روی چهارده هزار و پانصد و سی و یک واژه‌ی ترکی ریشه، صورت گرفت، از لحاظ توزیع مقوله‌های دستوری، نتایج زیر به دست آمد:

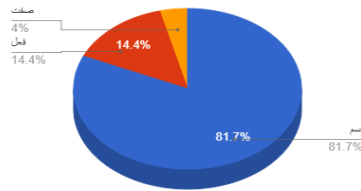
کل واژگان: ۱۴۵۳۱

تعداد اسم: ۱۱۷۵۵، یعنی ۸۱/۷٪

تعداد فعل: ۲۰۶۸، یعنی ۱۴/۴٪

تعداد صفت: ۵۷۰، یعنی ۰/۴٪

در شکل ۴-۳ این فراوانی به شکل نمودار و درصد نشان داده شده است:

شکل ۴-۳: توزیع فراوانی مقوله‌های دستوری در زبان ترکی

با توجه به شکل ۴-۲، این توازن و فراوانی مقوله‌های دستوری، در یافته‌های پژوهش حاضر نیز مشاهده می‌گردد. در تحقیقی دیگر نشان داده شد $80/77\%$ از واژه‌های پرتکرار در زبان ترکی استانبولی مربوط به مقوله‌ی اسم می‌باشند (Güngör, 2003 p. 2). در زبان ترکی، اکثر افعال و صفات، طی فرایند اسم شدگی به اسم تبدیل می‌شوند که این خود به فزونی یافتن اسم، منتج می‌گردد.

جدول ۴-۷، نتیجه یافته‌های پیشین در مورد معادل‌های دروغین و نحوه‌ی توزیع آنها در گونه‌های مختلف ترکی را نشان می‌دهد که با نتیجه مطالعه‌ی حاضر نیز همخوانی دارد.

جدول ۴-۷: توزیع معادل‌های دروغین بر اساس فراوانی مقوله‌های دستوری در مطالعات پیشین ترکی

جمع	فعل	اسم	
۲۷۵	۱۱۵	۱۶۰	کارای
۲۰۶	۴۵	۱۶۱	قیرقیز
۱۸۵	۳۷	۱۴۸	ازبک
۸۰	۷	۷۳	گاگانوز
۷۶	۱۸	۵۸	چواش

۵. نتیجه

در این پژوهش، در حد امکان سعی شد تمامی معادل‌های دروغین، از منابع متنوع نوشتاری و اینترنتی استخراج شود. نتیجه‌ی کار، در این مرحله، شناسایی دویست مورد معادل دروغین بود. اکثر این واژه‌ها، از نوع کامل بودند. صد و هشتاد و سه واژه، معادل‌های دروغین کامل، هفده مورد معادل دروغین ناقص، بود. سپس آنها را در چهار مقوله‌ی

^۲ جدول، از مقاله‌ی اوزلم (Özlem, 2013) استخراج شده است.

دستوری اسم، فعل، صفت و قید در جدول‌های جداگانه، بر اساس حروف الفبا و به ترتیب فراوانی ارائه دادیم. بیشترین تعداد معادل‌های دروغین از حیث فراوانی، مربوط به مقوله‌ی اسم بود. در این پژوهش، صد و هفت معادل دروغین در مقوله‌ی اسم، شناسایی شد. رتبه‌ی دوم مقوله‌ی فعل (شصت و دو فعل)، سومین فراوانی، مربوط به مقوله‌ی صفت، با بیست و شش واژه، کمترین فراوانی، مربوط به مقوله‌ی قید، با پنج مورد بود. آمار استنباطی، معنی-دار بودن تفاوت بین مقوله‌های دستوری از حیث معادل‌های دروغین را نشان داد. در پایان، به این نتیجه رسیدیم که تفاوت معنی‌داری بین فراوانی انواع مقوله‌های دستوری (اسم، فعل، صفت و قید) از حیث معادل‌های دروغین، وجود دارد. بیشترین فراوانی مربوط به مقوله‌ی اسم بود این بدان علت بود که در زبان ترکی، به‌طور کلی، تعداد واژگان مقوله‌ی اسم بیشترین فراوانی را به خود اختصاص می‌دهد؛ یعنی این مسئله، بازتاب توزیع این مقوله‌ها، در زبان ترکی است؛ در حالت کلی و بدون در نظر گرفتن معادل‌های دروغین، فراوانی مقوله‌های دستوری در زبان ترکی به ترتیب اسم، فعل، صفت و قید است. با در نظر گرفتن این مسئله فراوانی معادل‌های دروغین در مقوله‌ی اسم نیز چشم‌گیرتر می‌گردد.

به عقیده‌ی نگارندگان، فهرست واژگانی از معادل‌های دروغین که در این پژوهش ارائه گردیده، می‌تواند در آموزش زبان و ترجمه برای زبان آموزان ترکی استانبولی که به گونه‌ی ترکی زنجانی آشنا هستند، منبعی مفید و کارگشا باشد. همان‌طور که در سطور قبل عنوان گردید معادل‌های دروغین در حوزه آموزش زبان دوم چالش‌های مهمی را ایجاد می‌نماید چراکه آن‌ها بخشی جدایی‌ناپذیری از نظام واژگانی زبان هستند؛ بنابراین بدون درک و کاربرد درست آن‌ها، دست یازیدن به مهارت و توانایی زبانی کامل و کارآمد نخواهد بود. بکار بردن اشتباه و نادرست این واژگان طبیعتاً منجر به عدم ارتباط درست و مؤثر می‌شود. در حوزه‌ی ترجمه نیز تجلی چالش‌های برآمده و برخاسته از پدیده‌ی معادل-های دروغین، در حوزه ترجمه، بسیار بارز و هویدا است. بدون کشف و ادراک لطایف و دقائق این پدیده، در این حوزه مهم، با چالش جدی مواجه خواهیم شد؛ بنابراین داشتن فهرستی آماده از این واژگان، موجب صرفه‌جویی در انرژی، زمان و نیز تسهیل امر فراگیری است؛ و علاوه بر آن، یافته‌ی این پژوهش می‌تواند مدرسان زبان ترکی را در تدریس واژگان و نیز طراحی درس کمک نماید.

فهرست منابع

- رضایی، مهدی (۱۳۹۸). ارتباط زبان‌های ترکی و مغولی و خطا در تشخیص واژه‌های دخیل ترکی و مغولی در زبان فارسی. *فصلنامه علمی - پژوهشی زبان پژوهی دانشگاه الزهراء ۱۱* (۳۰)، ۲۰-۷.
- شاه‌محمدی، فاطمه و ذبیح‌الله شاه‌محمدی (۱۳۸۳). *ضرب‌المثل‌های ترکی در گویش زنجان*. زنجان: نیکان کتاب.
- محرمی، سعید (۱۳۹۷). بازآفرینی بافت تاریخی با رویکرد گردشگری شهری (مطالعه موردی: بافت تاریخی شهر زنجان) پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه زنجان.
- هادی، اسماعیل (۱۳۸۶). *لغتنامه جامع اتیمولوژیک ترکی-فارسی دیل دنیز*. تبریز: نشر اختر.
- هیئت، جواد (۱۳۸۰). *سیری در تاریخ زبان و لهجه‌های ترکی*. چ ۳ تهران: نشر پیکان.

References

- Akca, Hakan (2017). Kumuk Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde yalancı eş değerler, *Türkbiilg*, 33, 91-132.
- Büke, H. (2014). Gagauz Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eşdeğerler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 215-229.
- Chamizo Domínguez, P. J. & Nerlich, B. (2002). False Friends: Their Origin and Semantics in Some Selected Languages. *Journal of Pragmatics* 34, 1833- 1849.
- Chamizo Domínguez, P.J. (2008). *semantics and pragmatics of false friends*. London: Routledge.
- Chatzopoulou, C. (2017) *A comparative study of the phenomenon of false friends in SMG and CSG*. Phd thesis Universidad de Málaga.
- Crystal, D. (2008). *A dictionary of linguistics and phonetics (6rd edn)*. Cambridge, Massachusetts: Basil Blackwell.

Durán Escribano, P. (2004). Exploring cognition processes in second language acquisition: the case of cognates and false-friends in EST. *Iberica*, 7, 87-106

Ersoy, F. (2007). Çuvaş Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde Yalancı Eş Değerler. *Türkbilig*, 14, 60-68.

Frantzen, D. (1998). Intrinsic and Extrinsic Factors that Contribute to the Difficulty of Learning False Cognates. *Foreign Language Annals* 31(2), 243–254.

Gülensoy, T. (2007), Türkiye türkçesindeki türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güngör, T. (2003). Lexical and morphological statistics for Turkish. *Proceedings of TAINN*, 409-412.

Hadi, I. (2007). *An etymological dictionary of Turkish*. Tabriz: Akhtar Publication. [In Persian].

Heyat, J. (2001). *Seiri dar Tarikhe Zaban va Lahjehaye Turki*. (3rd ed). Tehran: Peykan [In Persian].

Kirişçioğlu, F. (2006). Türkmen Türkçesinden Türkiye Türkçesine Yapılan Aktarmalarda Karşılaşılan Bazı Problemler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, 21-35.

Koessler, M. & Derocquigny, Jules (1928). *Les faux amis ou les trahisons du vocabulaire Anglais*. Paris: Librairie Vuibert.

Laufer, B. (1989). A factor of difficulty in vocabulary learning: Deceptive transparency. *AILA Review*, 6, 10-20.

Moharrami, S. (2018). Historic texture recreation with urban tourism approach Case Study: The historical texture of Zanzan city (Master's thesis). Zanzan university.

Nişanyan, S. (2009), *Sözlerin Soyağacı - Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Everest Yayınları.

ÖZLEM, Y. (2013), Kırğız Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde Yalancı Eş Değerler, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Resulov, A. (1995). Akraba Diller ve Yalancı Eş Değerler” Sorunu. *Türk Dili*. 524, 916-924.

Rezai, M. (2019). The relationship between Turkic and Mongolian languages and errors in detection of Turkic and Mongolian loan words in Persian. *Journal of Language Research* 11(30), 7-20. (in Persian)

Roca-Varela, M. L. (2012). *New insights into the study of English false friends: their use and understanding by Spanish learners of English*. Phd thesis, University of Santiago de Compo stela.

Shahmohammadi, F., & Shahmohammadi, z. (2004) *Zarbolamashayeh turki dar gouyesh zanajani*. Zanjan: Nikan ketab [In Persian].

Šeřčíková, L. (2016). *Interlanguage homonymy: false friends*. *Undergraduate thesis*, university of west bohemia.

Tokat, F. (2017). azerbaycan türkçesi ve türkiye türkçesi arasındaki yalanci eş değerlerin xvi. yüzyilda azerbaycan sahasında türkçeye çevrilmiş bir metindeki örnekleri. *Uluslararası Türk Lehçe Arařtırmaları Dergisi (TÜRKLAD)*. 1, 85-.

False Friends in Zanjani Turkish and Istanbul Turkish

Mohammad Torabi*¹
Mansour Shabani²

Received:2023/09/05

Accepted: 2024/03/12

1. INTRODUCTION

The topic of false friends is as old as languages themselves. The term false friends (*faux amis*, in French) is only found in the 20th century. It was coined by French linguists Koessler and Derocquigny in their seminal work on the topic (1928). From a synchronic point of view, the linguistic phenomenon of false friends can be defined as the fact that two given words are similar or equivalent (graphically and/or phonetically) in two or more given languages but have different meanings. False friends fall into two different groups: total false friends are similar or equivalent on a graphic or phonetic level in two or more languages, but they differ completely in their meanings. Partial false friends are those pairs of words in two given languages that share some of their meanings, but they do not share other meanings depending on context.

False friends have been alleged to constitute a problematic area in L2 learning processes. They cause, to a large extent, problems in translation and communication. They are even the cause of diplomatic incidents from time to time. A diachronic study of different false friends between languages suggests that most of these words are etymologically related terms that share a common source. In fact, a large number of false friends go back to the same origin, that is, they are cognate words; they come from the same root. Thus, the differences in meaning between similar words in different languages are likely to be the result of diverging evolutionary paths. The changes occurring in the words due to historical, geographical and political conditions between the Turkish dialects resulted in a lack of communication among Turkish societies and Turkish tribes have become unable to understand each other.

¹ M.A. in Linguistics, university of Guilan: mohammadtorabi@msc.Guilan.ac.ir

² Associate Professor, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities University of Guilan: mshabani@Guilan.ac.ir

The Zanjani and Turkish dialects which are two dialects of a language differ in some aspects despite having a lot of common properties. One of them is the false friends that can display different semantic, pragmatic and sociolinguistic properties in translation and communication among the branches of the Turkish language. In this study, the emphasis is put on the false friends that exist in Zanjani Turkish and Istanbul Turkish, and also estimating the significant differences in their frequency in terms of lexical categories (noun, verb, adjective and adverb).

The main questions of the present study are as follow:

1. What are the types of false friends in Istanbul Turkish and Zanjani Turkish?
2. Is there a significant difference between the lexical categories in terms of false friends in Istanbul Turkish and Zanjani Turkish?
3. How to explain the similarities and differences of lexical categories in terms of the number of false friends?

2. MATERIALS AND METHODS

The present study was a mixed study (quantitative and qualitative). The qualitative part includes the identification of false equivalents and their types in terms of lexical categories (noun, verb, adjective and adverb); in Zanjani Turkish and Istanbul Turkish dialects. The quantitative part includes the calculation of frequency and the significance of their frequency difference in terms of grammatical categories. The independent variable in this research is false equivalents in Zanjani and Istanbul dialects. Due to the lack of cause-and-effect relationship in this research, the dependent variable cannot be checked.

To collect data, the first author's linguistic intuition, as a native speaker of the Turkish language, and various library and internet sources were used. All the false friends that existed in written sources were extracted. After identifying all the false friends in the sources, we categorized them into four grammatical categories (noun, verb, adjective and adverb) in separate tables, alphabetically. Then, for statistical analysis, we showed the frequency distribution of each grammar category in the form of a table and graph. In this research, all the false friends in Zanjani and Istanbul Turkish dialects constitute the statistical population.

The data sample was collected using the purposive sampling method by referring to the following sources:

1. Lists of false equivalents presented in previous research (about other dialects of the Turkish language)
2. Turkish proverbs in Zanjani dialect
3. An etymological dictionary of Turkish
4. <https://tureng.com/en/turkish-english>
5. Türkiye türkçesindeki türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü
6. *Sözlerin Soyağacı - Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*
7. Webster's Turkish – English Thesaurus Dictionary

After determining the frequency distribution of each of the grammatical categories in the form of tables and graphs, by means of inferential statistics, the significance of their differences in terms of grammatical categories in the two Turkish dialects of Zanjani and Istanbul has been investigated.

3. RESULTS AND DISCUSSION

Two hundred false friends were identified between these two languages, which we presented in four grammatical categories: noun, verb, adjective and adverb, in separate tables, based on alphabetical letters and in order of frequency. Based on the descriptive statistics, the false friends in Turkish and Zanjani languages, in terms of the number of grammatical categories, were: nouns, one hundred and seven items, 53.5%; verbs, sixty-two cases; 31%, adjectives, twenty-six cases, 13% and adverbs, five cases; 2.5%. The use of inferential statistics showed that there is a significant difference between lexical categories in terms of false friends in Istanbul Turkish and Zanjani Turkish.

More than half of our data are nouns (53.5%), by far more numerous than any other part of speech. This is probably a reflection of the fact that the Turkish language has a higher number of nouns than verbs.

4. CONCLUSION

According to the authors, the lexical list of false friends presented in this research can be a useful and effective resource in teaching language and translation for students of Istanbul Turkish who are familiar with Zanjani Turkish. As mentioned in the previous lines, false friends in the field of second language education create important challenges because they are an inseparable part of the lexical system of the language; Therefore, without a sophisticated understanding and application of them, achieving language skills and abilities will not be complete and efficient. Using these words

incorrectly will naturally lead to a lack of proper and effective communication. In the field of translation, challenges arising from the phenomenon of false equivalents are very obvious. Without discovering and understanding the subtleties and details of this phenomenon, we will face a serious challenge in this important field; Therefore, having a ready list of these words saves energy, time and also facilitates learning. Additionally, the findings of this research can help Turkish language teachers in teaching vocabulary and lesson design..

Keywords: False Friends, Istanbul Turkish, Partial false friends Total false friends, Zanjani Turkish

© 2020 Alzahra University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).